Jiří Moravec

Carina Hoorn, Frank P. Wesselingh (editors): Amazonia: Landscape and Species Evolution. A Look into the Past

V souvislosti s Amazonií můžeme často číst o neobyčejném bohatství rostlinných a živočišných druhů amazonského deštného lesa a akutním nebezpečí, které pro ně znamená devastační tlak globálně spotřební společnosti. Postupující odlesňování a objevující se známky vysychání Amazonské pánve rozvíjejí debatu o tom, zda současná degradace amazonských ekosystémů způsobuje klimatické posuny v lokálním nebo už celosvětovém měřítku a jaké zpětné důsledky mohou klimatické změny na zbývající amazonský les mít. Čím dál zřetelněji se ukazuje, že osud Amazonie bude určovat i kvalitu budoucího života na naší planetě. Celkem jasně se v tomto směru vyjádřil holandský profesor Thomas van der Hammen, který po 60 letech studia geologické historie Jižní Ameriky a vývoje amazonských ekosystémů míní, že důležitost amazonského deštného lesa a jeho enormní biodiverzity pro zachování rovnováhy životního prostředí na Zemi může být pouze podceněna a že očekávaný negativní efekt vymizení podstatné části lesa jak v Amazonii, tak i celkově na Zemi zasáhne nás všechny.

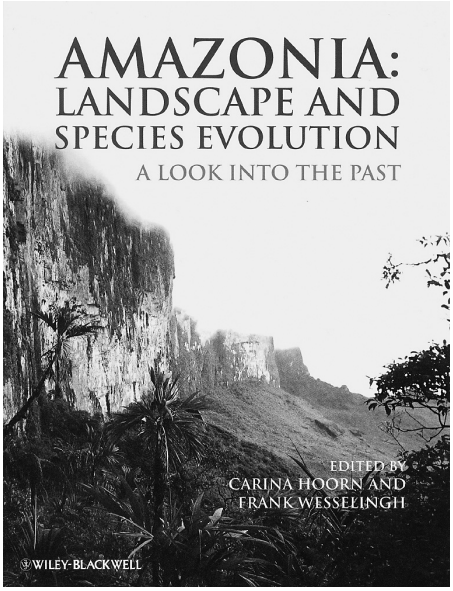

Navzdory tomu, jak velký význam Amazonie pro vyvážené životní podmínky v celém světě má, jsou však znalosti o její současné, ale i minulé podobě stále velmi nedostatečné. Kdyby se zainteresovaný čtenář chtěl dozvědět více seriózních informací třeba o tom, kdy amazonská krajina a amazonský deštný les vznikly, které klimatické, geologické, chemické a další abiotické procesy se podílely na vývoji těchto ekosystémů, jaké procesy jsou důležité pro život současného amazonského deštného lesa a kolik toho skutečně víme o biodiverzitě jednotlivých rostlinných a živočišných skupin, musel by pracně sbírat dílčí a často i protichůdná data roztroušená po mnoha vědeckých časopisech a více či méně obecných učebnicích. Proto je třeba upozornit na tuto nedávno vyšlou publikaci, která předkládá velmi bohatý zdroj informací a v duchu současného stavu poznání odpovídá na všechny výše uvedené, jakož i přemnohé další otázky.

Kniha pojednává především o geologické historii amazonské oblasti a hodnotí její důsledky pro formování dnešní Amazonie. Ukazuje, že vývoj vysoké biodiverzity moderních amazonských ekosystémů byl svázán s utvářením krajiny v průběhu celého kenozoika. K důležitým poznatkům patří např. skutečnost, že již před nástupem kvartéru existovala období, v nichž zde fungovaly ekosystémy, jež byly druhově ještě bohatší, než je tomu dnes. Stále jasněji vychází najevo, že mnohé druhy a jejich komplexy jsou výrazně starší než pleistocén a že k jejich rozrůznění došlo o hodně dříve, než se původně předpokládalo.

Knihu tvoří 26 kapitol nebo lépe řečeno samostatných studií, na nichž se podílelo celkem 76 autorů. Tyto kapitoly jsou uspořádány do šesti tematických oddílů. První pojednává o původu, architektuře, stratigrafii a tektonických vztazích hlavních geologických jednotek východních And a vlastní Amazonie. Druhý oddíl se soustřeďuje na sedimentační procesy a geologické záznamy v období od mesozoika po kvartér. Třetí část zahrnuje příspěvky zabývající se vývojem klimatu a jeho důsledky pro amazonskou oblast v období od miocénu po současnost. Čtvrtý oddíl se jak z botanického, tak zoologického hlediska jeví jako obzvlášť důležitý. Poskytuje hluboký vhled do procesu vývoje amazonské flóry a fauny na základě palynologických, paleobotanických a paleozoologických studií. Zde si lze přečíst o vzniku moderního amazonského deštného lesa a o neogenní fauně ryb, želv, krokodýlů, ptáků a savců. Pátá sekce knihy nejvíce zasahuje do nynějšího období. Zabývá se současnými perspektivami vývoje amazonské biodiverzity posuzovanými na základě molekulárně-genetických studií. Mimo jiné informuje o vývoji druhové rozmanitosti tamní flóry (především stromů) a o výsledcích molekulárních fylogenetických a fylogeografických studií amazonských obratlovců ve světle dřívějších hypotéz o diverzifikaci amazonské fauny. Poslední šestý oddíl obsahuje závěrečné shrnutí uvedených poznatků.

Myslím, že editoři díla odvedli nebývale záslužnou práci. Pro přípravu knihy se jim podařilo získat více než 100 odborníků a nadšenců z obou Amerik i Evropy. Vzniklo tak dílo, které představuje potřebnou syntézu dosavadních vědeckých znalostí o vývoji amazonské přírody a poskytuje velice užitečný pracovní podklad pro všechny, kteří se výzkumem Amazonie zabývají, chtějí amazonským ekosystémům lépe porozumět a usilují o jejich ochranu.

Wiley-Blackwell, Oxford, Chichester, Hoboken 2010, 448 str., přílohy.
Cena 144 USD

1

2